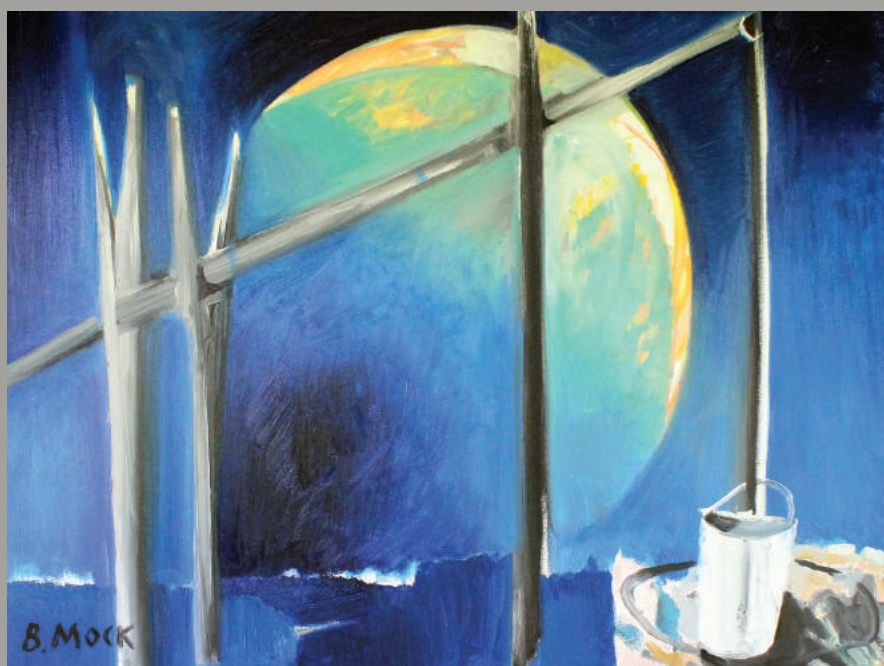

ВАТРА

Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

В літнім № часопису

ЛемВатра
= МАРКА

Новицкий
вернісаж

Св.
Миколая
з Мир
Ликійских

«ВАпка»

ТЕКСТ ЕМІЛІЯ ПИЖ

перша Ватряна аплікація

«ВАпка» - так називається офіційна фестивальова аплікація Свята лемківської культури „Лемківської ватри” в Ждини. То скорочиня од слів - «Ватра» і «Аплікація»

«ВАпка»? А на фраса мі то потрібне?

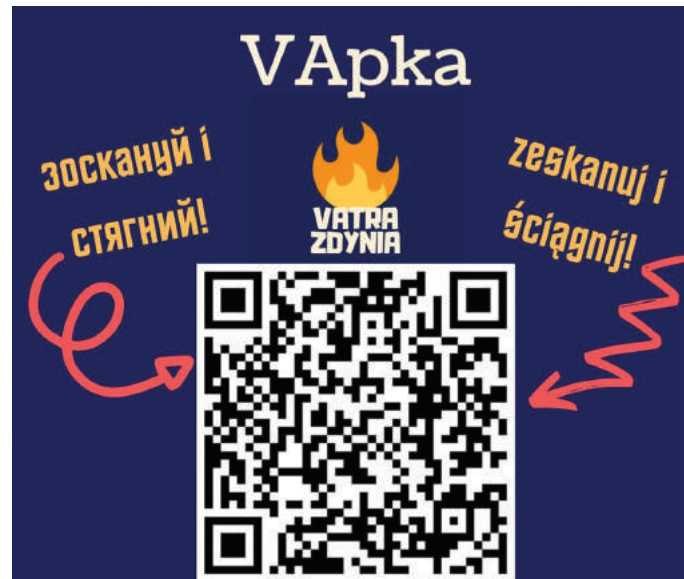
Одповідаме!

Кожен користувач мобільки з системою Андрюїд може стягнути си нашу «ВАпку» на телефон. Коли їй запустит то юж не буде ся мусів задумувати, де і о котрій годині загра т його улюблений ансамбль - цілу програму буде мав фурт при собі! Крім того вшелеяки новини зо сцени найде під наголовком «НОВИНИ». Почекайте, є того веще! В «ВАпці» найшов своє місце тіж онлайн сьпівник (зато треба мати інтернет, жеби мож било ся ним користувати.) До сьпівника кожен може добавляти свої улюблени сьпіванки! Лінк до сьпівникового файлу-пліку можете найти на нашім фейсбуку.

Як найду «ВАпку»?

То барз легіцьке!

Мусите гвойти на сторінку Гугль Плей (Google Play), вписати гин «VApka VatraZdynia», або вжити код QR, який помістили зме в тім номері квартальника «Ватра»!

Маме надію, што попри легки недотягніня, «ВАпка» придасться Вам на Ватрі і поможе скористати зо вшитких пунктів програми, яки хотіли би сте видіти.

А чом не найду

«ВАпку» на мій айфон?

Так, тіж над тим болиме.

На жаль, процедури фірми Apple сут барже скомплікувани, зато того рока не вдало нам ся урухомити «ВАпку» на айфони. Але якшто вкажесь, же «ВАпка» Вам ся сподабала, то юж наступного рока напевно буде діяла на шитких системах!

VApka VatraZdynia

VatraZdynia Społeczności

PEGI 3

! Nie masz żadnych urządzeń.

Dodaj do listy życzeń

Zainstaluj

Білобірській Шевченківці на 60-ліття

«Найгарнішою річчю,
якої можна досвідчити,
є очарування таємницею.
Це почуття, яке стоїть у колиці
правдивого мистецтва
і справжнього навчання.
Той, хто його не знає,
не зможе здивуватися,
не зможе зазнати захоплення,
є мертвим, як загашена свічка.
Навчання у школі повинно
проводитися у такий спосіб,
щоби учні вважали його цінним даром,
а не тяжким обов'язком»
Бажаю Вам, щоб Ви,
у тій 60-літній школі
щоденно давали один одному
нектар із квітів
та повні луки науки-квіття.
А потім підносили
могутні гори
в просторі пречистому,
наповняли ріки
гнівливі і млисті,

Бо ця Ювілярка
60-літня
лишила Вам знамено,
щоб сонця проміння
кожного ранку міняти
у діамантові
краплини роси.
Ви, дорогі учні,
у цю школу
повернетесь колись
у правдивій любові,
і затузиться Вам
за тим солодким життям.
А Вам, дорогі вчителі,
бажаю, щоб Вам хотілося,
ще ними бути.
Та виповняти Шевченківське
пророцтво...
Хай Вам Усім
щастить Бог!
Слава 60-літній
Білобірській шкільній
для нас Святині!!!

Олександр Маслей

Зміст:

❖ Обкладинка:

ЛемВатра - МАРКА: Свято лемківської культури "Лемківська ватра" - то юж світова марка; Кольоритна імпреза, представлена тіж на значках-марках Польском поштом.

Новицкий вернісаж: Полотно львівського художника Віктора Москалюка, представлєне в Новици під час мистецкого пленеру 16 червня 2019 року.

Св. Миколая з Мир Ликійских: Хмарна погода не завадила гостям Празника відвідати 29-ий Вільхивецкий кермеш.

❖ Фотографії:

Григорій Суханич, Мілько Гойсак, о. Аркадій Троханівський, Наталія Гладик, Марія Птак, Богдан Бухта, lemkounion.pl, horupna.pl

- 2 ВАПКА - ПЕРША ВАТРЯНА АПЛІКАЦІЯ - Е. Пиж
- 4 30 РОКІВ БОРотьБИ О ЛЕМКІВСКИ ЛІСИ - інтерв'ю
- 8 BAJKI DLA NAIWNYCH - W. Adamski
- 11 НА 125 ЯКОВА ДУДРИ - П. Шафран
- 12 ВЕЛИКИ УСПІХИ НАШОЙ ГАНЦІ - К. Ковальська
- 13 ТРЕБА ТОТИ ДІТИ ЗІНТЕГРУВАТИ - В. Гойсак
- 14 А ШТО ЧУТИ НА АНТОНИЧІВЦІ - Н. Гладик
- 16 ПІДТРИМУЙМЕ СВОЇ АНСАМБЛІ - А. Вєв'юрка
- 17 ВЕРТАЙМЕ ДО ДАВНИХ ІМЕН - А. Вєв'юрка
- 18 В ПОРОГАХ НАШОГО ЛІЦЕЮ - А. Вєв'юрка
- 20 МАНДРІВКИ ЛЕМКІВЩИНОМ - А. Вєв'юрка
- 21 ПРОБЛЕМИ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯМ МОВИ - В. Мокрий
- 24 СПОМИН ПРО О. ДАРІЯ ГУБ'ЯКА
- 24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - М. Гойсак
- 27 ЛЕМКІВСКИЙ КОНЦЕРТ В ТШЦЯНЦІ - о. А. Трохановський
- 27 СВИДНИЦКЕ СВЯТО НЕ ЛЕМ НА АМФІТЕАТРИ - Г. Суханич
- 28 XX ФЕСТИВАЛЬ - ДЗВОНІ ЛЕМКІВЩИНИ - Монастириська

**Представляємо до Вашої уваги інтерв'ю з юристом
Павлом Соколом**

30 років боротьби о лемків

Григорій Суханич : Пане меценасе, оповіджте, як зачалася Ваша праця з проблемом лемківського майна?

Павло Сокол : Коли закінчив єм аплікацію для радців правних в 2011 році, отворив єм свою канцеларію. Зачали до ня приходити люде, найчастіше з Гір, котри юж скоріше прибували зайнятися том темом на початку років двотисячних, заінспірувані успіхом пана Штефана Гладика. Найчастіше били неуспішні, бо надлісництва і уряди робили велики проблеми і зато люде барз ся знеохотили.

Приходили до ня нераз з майже компелтними документами, потім зголошались до мене наши люде з західніх земель Польщи. Хто чинив старання бив знеохочений тим, же польски уряди двадцет чи п'ятнадцет років тому ясно бесідували – не буде рекомпенсат і повернення майна, закля не буде реприватизаційного закону. Гнеска, коли юж ситуація є для нас ліпша, можу повісти же справом лемківського майна інтересуються мешканці не лем Польщи, але тіж Канади, Гамерики, Австралії, Німеччини, а тепер і дост гідні є люди з України. Юж пару справ закінчилося успіхом лемків з України – польска держава повернула їхні ліси.

Г.С. : Чому тих двадцет чи п'ятнадцет років тому представники польской держави не хотіли визнати наши права на незаконно одобрене нам майно, а тепер юж не є то проблемом? Що ся стало?

П.С. : Цікавим буде повісти, же в самім польскім законі не змінилося нич. Реприватизаційний закон як не набрав чинности 20 чи 10 років тому, так не набере єй гнеска і думам же такого закону юж николи не буде. Якшто добрі тямлю то од 1989 рока било 21 проєктів реприватизаційного закону! (то є пересічно єден проєкт на кожне 1,5рока! – Г.С.) Польща то одинока посткомуністична держава в Європі, яка не рішила той проблеми. Наприклад Ческа Ресрублика чи Словаччина юж в девятдесятих роках ХХ століття схвалили свої реприватизаційни закони. Мі самому, моїм співпрацівникам забрало 2-3 роки би добрі пізнати проблему лемківського майна. Є то барз скомплікувана царина

права, а мусиме тіж пам'ятати, же держава николи сама од себе не оддає майна. Нашом задачом є підважити порушіння закону польской держави, на основі яких забирали майно по вигнаню на західні землі Польщи і на радянську Україну. Мусиме доказати же урядники, забираючи наше майно сімдесять чи шістдесять років тому, не шанували навіть товдишніх законів – барз часто одобрена лемкім майна било незаконне од самого початку.

DEKRET
z dnia 27 lipca 1949 r.
o przejęciu na własność Państwa
nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli
nieruchomości ziemskich,
położonych w niektórych powiatach województwa
białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego.

Na podstawie art. 4 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej i ustawy z dnia 2 lipca 1949 r. o upoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz.U.R.P. Nr. 41, poz. 302) — Rada Ministrów postanawia, a Rada Państwa zatwierdza, co następuje:

Art. 1.

1. Mogą być przejmowane na własność Państwa w całości lub w części nieruchomości ziemskie, położone w województwach: białostockim, lubelskim, rzeszowskim i krakowskim w obrębie pasa granicznego, przewidzianego w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa (Dz.U.R.P. z 1937 r. Nr. 11, poz. 83), oraz w powiatach: biłgorajskim, krasnostawskim i lubelskim województwa lubelskiego oraz brzozowskim i przeworskim województwa rzeszowskiego, jeżeli nie pozostają w faktycznym władaniu właścicieli.
2. Przepis ust. 1 stosuje się również do nieruchomości położonych na obszarze w tym ustępie określonym, a pozostających w użytkowaniu, dzierżawie lub zarządzie osób trzecich, jeżeli właściciel nie zamieszkuje na miejscu.

То сут справи де документация сягат 70 років назад, так як і наприклад спадкови провадження. Не чудує ня же наши люде на знали собі з тим дати раду, а державни органи тіж не били ради помагати – мали на своїм боці добрих адукатів, а пам'ятаймо тіж же органи репрезентуют цілу державу і єй маєток – і зато не буде в їхнім інтересі би кожний хто зголосится по свій ліс чи рекомпенсату діставав їх чим скоріше.

Г.С. : Чи великом зміном бив договір Об'єднання лемків

СКИ ЛІСИ

**з Міністром Середовища і Державних Лісами з 12.10.2015
(Porozumienie zawarte pomiędzy Dyrekcją Generalną**

Lasów Państwowych, Ministrem Środowiska i Zjednoczeniem Łemków)?

П.С. : Тот договір є ключовим для шитких наших старань о лемківське майно. Коли по-смортиме тих пару справ з початку ХХІ століття – а вера било то менче як десят справ, в тім і пана Штефана Гладика – то коли било юж кінцеве рішення органів держави, представники державних лісів не робили проблем з поверненням ліса. Чому? Тому, же били то поодинокі припадки. Коли наши люде, заохочени тима успіхами, зачалися голосити зо своїма справами, а ішло то в десятки а навіт сотки справ, прийшло «опам'ятання» на державні органи. Коли хтоси прийшов з кінцевим рішенням суду, хотів дістати своє майно, товдиль представники державних лісів радо хотіли вернути, та бесідували при тім – ми зме ваш ліс плекали тих 60 чи 70 років, гнали зме гет зв'їрину з нього їд. Било і так, же 70 років тому перейняли рилі і пасовиска, котри тепер заросли лісом. Бесідували, же они тот ліс насадили і тепер мусят вернути лемкім прекрасний шістдесятлітній ліс. І за шитко казали собі платити, за тот свій довголітній «старунок» о наше майно. То била патова ситуація.

Проблемом били тіж ліси, яких одзискали люде не з Гір – нераз повідали, же мают моральну сатисфакцію, але прецін гев не вернут і не будут в тим лісі газдувати. Зато разом з Об'єднанням лемків видумали зме, же треба найти спосіб, би держава одкупувала ліси. Од 1989 рока люде таки як Штефан Гладик, Штефан Клапик чи Василь Шлянта їздили до Варшави і прибували найти рішення того проблему, але все стрічалися з незрозумінном. Аж пару років тому Державні Ліси увиділи, же і про них є то велика проблема – бо тяжко газдувати на лісі, який є міцно пошаткуваний од того же треба било виділити частки лемкам, які одзискали право до свого майна. Договір охопив тіж ситуації, коли давні властители зголошают свої вимоги до Державних Лісів – товдиль є обов'язок нанести на мапу таки спірні частини ліса і втримати зрізування дерев на тим обширі. Давно так не било. Загально договір дає нам барз широкі можливости – коли юж суд засудит повернення нашого майна можеме взяти ліс «в натурі», взяти піняжний еквівалент – то є вимагати викупління ліса, або навіт почеря-

ти ліс на рівноважний в інчім місци. Недавно рахували зме вспільні і виходит на того же за тих 3,5 рока коли договір діє, Державні Ліси одкупили од наших люди ліси за приблизно 10 мільйонів золотих.

Тепер тіж не лишає справи самой собі. Кожного рока їхаме з представниками Об'єднання лемків до Варшави би просити забезпечення на наступний рік гроши на викупування лісів. Завдяки тому шторік надлісництва мают по пару мільйонів золотих призначених для викупів, і вшитки охочи можут вимагати такого викупління.

Договір є барз важливий і винятковий, бо треба знати же бив укладений поза законодавчим процесом. Не забивайме тіж на того, же кеби бив дійсний реприватизаційний закон, не дістали би зме веце як 20% забраного перед роками майна і ймовірно діставали би зме лем рекомпенсати – то є пінязи. А так можеме вимагати повернення цілого майна, будь то «в натурі», будь як піняжний еквівалент. Треба лем пам'ятати же регуляція договору з 12.10.2015 діє аж коли маме юж рішення суду.

Г.С. : Коли зачали до вас приходити наши люде з України?

П.С. : Перше било то лем пару осіб, котри мали близку родину в Польщі. Перейшли зме разом тоту дорогу перед адміністраційними органами і судами і вказалося, же цілий процес барз здабат на тот, який стосуєся до громадян Польщі. А деси од жовтня 2018 рока зачався великий рух серед лемків з України. Дуже з них іщи пам'ятат рідну землю, мают документи, хотят дашто робити для повернення майна. Дано мі било юж дост добрі пізнати наших лемків з України і што можу повісти? Сут то люде барз сердечні і міцно ся тримают зо собом. Може зато, же з родини з єдного лемківського села жиют разом наприклад коло Дрогобича чи Монастирська. Пішла там якаса чутка, інформація о тім, же можна а навіт треба зайнятися справом лишеного в Польщі майна. Гнеска навіт бив єм в суді, де іде провадження спадкове. Приїхала з України лемкиня, роджена в 1934 році. Звїдав єм ся – коли сте останній раз били в Польщі? А они ся розплакали і бесідуют же як їх виселяли в 1945 році. Не думали же вернут, а так ся стало і тепер стараються – не для себе, а для діти і внуки.

Г.С. : Што з нашими людьми, які били виселені з Перемищини, Любачівщини, Холмщини?

П.С. : Можут вимагати повернення майна і роблят того. Принцип є такий сам як з лісами на Лемківщині (наприклад договір з 12.10.2015 як так звани лемківські ліси іменує майно одобране на території малопольського, підкар-

патського, любельського і підляського воєводств – Г.С.) Нераз приходять до моєї канцелярії спадкоємці виселених з тих земель, але на жаль найчастіше не можемо їм допомогти – бо достеменно роботи з майном на Лемківщині. Хочки мам пару справ наприклад перед судом в Ліску.

Г.С. : Яка є на гнєшній день найвекший проблема для нашого старання о лемківське майно?

П.С. : Для декотрих сел бракує нам документів. Возме для прикладу село Ванівка коло Коросна. Не найдемо жодних документів, які доказували би власність землі в тім же селі. Але пошпортали зме кус в архіві і найшлися списки з часів переселення, де ясно перераховується хто кілко мав землі, ліса і статку. На основі тих списків вдається нам успішно проводити справи, в посередній спосіб доказувати право бувших властителів на землю. Відомим є, же єднак найліпшими документами сут кадастральні книги так звани «ельвухи» (LWN – *Liczby Wykazu Hipotecznego* – Г.С.), та не для кожного села тоти книги ся зберегли. Часто книги кадастральні були навмисно нищені. Великі проблеми сут зо селами такими як Богуша, Поляни чи Берест. До недавна проблемом була тіж Фльоринка, та пару місяців тому випадково мій знаємий геодет найшов в єднім уряді документи для того села. Глядали зме парунадцет років, а найшлися випадково і не там де годен ся їх сподівати!

Г.С. : Яка була найцікавіша в Вашій практиці справа?

П.С. : Була справа єдного пана, котрому подарилося одзискати 13,5 гектаря землі і дістати одшкодування за хижу. Тот пан вимагав повернення ліса іщи коли не було договору меже Об'єднаньом лемків а Міністром Середовища і Державними Лісами з 2015 рока. Надлісництво вимагало заплати за свій старунок о його ліс. Хотіли од нього 1,5 мільйона золотих! Кінець кінців подарилося нам виграти, і з 1,5 мільйона зробилося 80 тисяч – але то надлісництво тівко мусіло доплатити! Друга справа – 94 річний лемко. На суді оповідав цілу історію свого життя – як на свою 18 весну пішов воювати під Прагу і Берлін, як вернув і не найшов свою родину в ріднім селі – бо шитки були юж вивезени в Україну. Як прийшов до рідної хижі, а там працівник надлісництва сторожит нового майна держави. Товдиль пішов до місця де няньо все ховали кадастральні документи і гроши. Витягнув папір, який доказував власність той землі і вказав сторожуючому, та то нич не помогло і не міг дістати назад рідну хижу. Потім іщи встигнув оженитися і в 1947 році бив виселений

на західні землі Польщі. Коли оповідав того шитко, судді апеляційного суду в Кракові били міцно вражені. Так міцно, же в змісті судового рішення барз широко і детально описали його історію. Просто доцінили його життя і нелегку долю.

Недвано тіж була в Польщі старша лемкиня, котра прилетіла до Польщі ставитися перед судом аж з Баку (столиця Азербейджану – Г.С.). Перший раз летіла самольоном! Пам'ятам тіж пана з Реґетьова, який одзискав своє поле і ліс. Як виселили го на західні землі мав 15 років. Коли шитко в суді закінчилося успіхом, взяв мене до Реґетьова, бо хотів вказати мі тот фалаток землі, о який так хоробро боював. За фосом стояв крест, підійшли зме до нього а тот пан зачав плакати. Зьвідуюся – «чого плачете?» Товдиль почув єм, же як його виселяли, то встигнув лем підбігнути до того креста, поцілувати розп'ятого Ісуса і приобіцяти Йому, же іщи ся ту верне. І вернувся, а тепер навіт одзискав землю на якій стоїт родинний крест!

Г.С. : Ківко гектарів є юж на гнєшній день одзисканих?

П.С. : Тяжко в вірний спосіб порахувати, але недавно прибували зме того зробити і можу повісти же приблизно справи для яких 600 гектарів сут юж закінчені – частина вернула до лемків «в натурі», а частину нови-стари властители рішили продати надлісництву за приблизно 15 мільйонів золотих. Якшто іде о незакінчені справи – є то майже 2000 гектарів.

Г.С. : Чи займаєтеся тіж справами майна церковного?

П.С. : Так. Мав єм до діла з майном грекокатолицьких парохій в Лосі, Новиці і Прислопі, а тепер іщи попросили ня би-м провадив справи парохій в Криниць, Боднарці, Устю Рускім, Висовій чи Гладишові.

Г.С. : Чи хочете дашто підчеркнути на кінець нашої бесіди, може на дашто зме призабити?

П.С. : Я напевно підчеркнув би-м велике заангажування Об'єднання лемків без останніх 30 років в справу повернення лемківського майна. Крім того звернути увагу треба на своєрідну інтенсифікацію діянь без останніх 10 років, коли то наши спільні сили помогли дуже досягнути. Дуже люди приходять чи дзвонять до Об'єднання, барз помічний є пан Василь Шлянта, який невтомно поясняє, оповідає і коли треба керує люди до мене. Думам же для лемків, особливо тих з України, є то велика поміч.

Г.С. : Дякую Вам за бесіду.

Штефан Дзямба, нагороджений золотим хрестом заслуги в Ждини 22 липня 2017 р.

*Шановному Ювілярови,
патріоту Лемківської Земли, який створив
підвалини Ждинської ватри, довголітньому члену ОЛ,
суспільно-культурному діячу*

Штефанови Дзямбі

з нагоди 90-ліття

*складаме побажання міцного здоров'я,
наснаги, щастя в родиннім колі!
Жичиме Божого благословіння на Многі і Благі літа!*

*Головна управа Об'єднання лемків
Редакція „Ватри”*

*Преосвященіший владико
кпр Володимире
щиросердечно вітаємо Вас
з 20 ювілеєм єпископської хіротонії.
Складаємо найщиріші побажання
кріпкого здоров'я, всяких ласк Божих
у служінні народові і Церкві!*

*Головна Управа ОЛ
Редакція «Ватри»*

Володимир Ющак -
Єпископ Вроцлавсько-Гданський

*Шановному Ювілярови,
лемківському патріоту, засновнику і фундатору
Лемківської освітньої фундації,
суспільно-культурному діячу*

Івану Криницькому

з нагоди 90-ліття

*складаме побажання міцного здоров'я,
наснаги в дальшій діяльності на ниві рідної культури!
Жичиме Божого благословіння на Многі і Благі літа!*

*Головна управа Об'єднання лемків
Редакція „Ватри”*

Іван Криницький, викликаний до грамоти
під час Х З'їзду ОЛ 09 лютого 2019 р.

BAJKI

ALBO PRO CONTINUUM W DZIAŁANIACH POLITYCZNYCH RUSINÓW DLA NAIWNYCH

W polskiej przestrzeni medialnej już od jakiegoś czasu dostrzec można wyjątkową aktywność tej części Łemków, która się utożsamia z tzw. ruchem rusińskim. Częściowo są to bezpośrednie ataki na Łemków, którzy utożsamiają się z Ukraińcami, jak i ogólnie na Ukraińców i Ukrainę.

W swoich publicznych wystąpieniach przywódcy ruchu rusińskiego dogłębnie opanowali technologię konstruowania stereotypu do-brodusznego Łemka, który nie chce niczego innego oprócz gór, własnej besidy i regionalnej kultury. Oczywiście do tego autostereotypu dochodzi kolejny antyukraiński element — to, że rzekomo największym problemem Łemków jest ukrainizacja: w czasach PRL przy pomocy Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego (UTSK); teraz jako główny wróg wymieniane jest Zjednoczenie Łemków, organizacja, starająca się zachować tożsamość regionalną Łemków, ale w połączeniu z ukraińską. Kto przynajmniej raz miał w ręku czasopismo "Besida" lub słuchał profesor Olenę Duć-Fajfer, ten wie, o co chodzi. Łatwo się domyślić, dlaczego właśnie tak się dzieje: Zjednoczenie Łemków ma aktywne struktury na Łemkowszczyźnie i na zachodzie kraju, od lat z sukcesem organizuje festiwal kultury łemkowskiej "Łemkowska watra" w Żdychu, który odwiedzają przedstawiciele wszystkich pokoleń, w tym młodzież. Jednak największym "grzechem" działaczy Zjednoczenia Łemków jest to, że odwołują się nie tylko do łemkowskiej, ale też do ukraińskiej tożsamości. Nie należy jednak obwiniać "separatystów" o to, że utknęli w jednym punkcie: nic podobnego, korzystają oni z każdej okazji by atakować "ukraińskich nacjonalistów", inne organizacje, a nawet znane polskie fundacje. Dowodem na to ostatnie jest wywiad z członkiem zarządu organizacji "Ruska Bursa" Pawłem Małeckim na portalu wpolityce.pl, w którym oskarża on Fundację im. Stefana Batorego o to, że: „prowadzi i finansuje działania przeciwko mniejszości łemkowskiej w Polsce”. Ten temat wyjątkowo szybko został podchwycony przez media oraz innych prawicowych publicystów, którzy nie sprawdzając faktów natychmiast stwierdzili: „Fundacja Batorego ukrainizuje Łemków”.

Gdy to państwo polskie prowadzi politykę polonizacyjną, te same media i sami Rusini milczą, lecz gdy można zaatakować fundację — "dziecko Sorosa", która psuje krew obecnej władzy, na przykład krytykując polską reformę sądownictwa — to już inna historia. Agresywni Rusini bardzo sprytnie skorzystali z usług polskiej prawicy, "strzelając z wielkiej armaty" (wielkiego kanonu) do tej Fundacji. Między innymi nieprzypadkowo oskarżyli ją o „łamanie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych z 2005 roku” oraz o niejednokrotne działania antyłemkowskie (nie podając przykładów).

Jednakże, jak wynika z naszej analizy, nie chodzi o jedno fałszywe oskarżenie, oświadczenie lub artykuł, jest to zupełnie inne, nowe zjawisko — pojawienie się nowych sojuszników ideologicznych Rusinów (nazywanych przez niektórych "Łem Łemkami"). Szczególnie zauważalne działania najbardziej wojowniczych Rusinów z organizacji „Ruska Bursa”.

BAJKA O BOGDANIE, KTÓRY CHCIAŁ ZOSTAĆ „WOJOWNIKIEM O PRAWDĘ”

Nie samą "ukrainizacją" podczas przygotowań do Narodowego Spisu Powszechnego Ludności z 2011 roku żyją wojownicy-Rusini. Ostatnio postanowili pomaszerować większą kolumną. Znaleźli towarzyszy, którzy od lat walczą z "ukraińskim nacjonalizmem" i "banderyzmem". Czując bratnie dusze, odezwał się Bogdan Gambal, redaktor naczelny radia lem.fm. Zrobił to wtedy, gdy nie tylko polscy eksperci, ale cały świat (w tym główny sojusznik Polski – Stany Zjednoczone) potwierdził, że przyjęte przez polski parlament poprawki do ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej są niewłaściwe. Wątpliwości miał prezydent Polski Andrzej Duda, dlatego skierował ustawę do Trybunału Konstytucyjnego. Jak wiemy, prawdziwy Rusin nie boi się ani Izraela, ani amerykańskiego prezydenta Donalda Trumpa. Gambal wszystko rozłożył na czynniki pierwsze dziennikarzom wpolityce.pl. W wywiadzie z 5 lutego 2018 roku stwierdził: "[...] te przepisy nie są niczym nadzwyczajnym", i żeby nie było żadnych wątpliwości, dodał: "takie regulacje prawne są od dawna w prawodawstwach różnych krajów". Nie wskazał oczywiście, że za odmienny od oficjalnego opis wydarzeń historycznych stosowano kary, wywożono do więzień i obozów koncentracyjnych (łagrow) przede wszystkim w ZSRR oraz innych komunistycznych krajach. Dzisiaj skandalicznej ustawy o IPN nie bronią nawet jej autorzy. Ciekawie, czy pan Gambal chociaż trochę się wstydzi?

W wywiadzie o którym mowa ekspert od historii nie zapomniał o swoich "ulubieńcach" stwierdził: "Na wschodnich ziemiach II RP, na Łemkowszczyźnie i na słowackiej Preszowszczyźnie ginęli z rąk nacjonalistów ukraińskich nie tylko Polacy, ale i przedstawiciele innych narodowości". Pan Gambal nie wspominał, że Łemkowie również ginęli z rąk żołnierzy Armii Krajowej, Gwardii Ludowej, Wojska Polskiego oraz Milicji Obywatelskiej. Zgodnie z tą logiką można powiedzieć, że do obozu koncentracyjnego Jaworznio Łemków wysłali... ukraińscy nacjonaliści i właśnie dlatego "Łem Łemkowie" w 2017 roku ustanowili tam pomnik. Ustawiono go osobno od pomnika wszystkich innych ofiar obozu – Polaków, Niemców, Ukraińców, przy którym co roku odbywają się uroczystości ku czci zmarłych. Wydaje się, że fakt, iż został on odstonięty przez prezydenta Ukrainy, jest dla "Łem Łemków" niczym kość w gardle.

Wkrótce okazało się, że Bogdan Gambal był tak odważnym rycerzem, że nie bał się opuścić swojej rodzinnej Łemkowszczyzny i „poszedł walczyć” aż w Lublinie. Miało to miejsce 22-23 czerwca 2018 roku. Z nazwy można wywnioskować, że wydarzenie było niezwykle: "Wołyń 43: Walka o Pamięć – Walka o Polskę". Jak widać, żarty się skończyły, chodziło o sprawy z kategorii fundamentalnych. Tym razem rusiński wojownik miał jeszcze bardziej godnych uwagi sprzymierzeńców, prawdziwy *crem dela crem*: ks. Tadeusz Rydzik, ks. Isakowicz-Zaleski, prof. Czesław Partacz, prof. Bogusław Paż, prof. Włodzimierz Osadczy, dr Andrzej Zapałowski. Ten ostatni jest nie tylko weteranem walki z każdym przejawem "banderyzmu", ale też wielbicielem Węgrów i Rusinów, którzy, jak wiadomo, „są brutalnie naciskani przez państwo ukraińskie”. Obok takich postaci nawet "walka o prawdę" nie jest straszna. Nasz rycerz nie ograniczał się do niuansów, dał salwę. Jego wystąpienie na konferencji miało tytuł: "Łemkowska mniejszość etniczna wobec propagandy nacjonalizmu ukraińskiego".

Jak mogliśmy się przekonać, członkowie "Ruskiej Bursy" idą dobrym tropem, osiągając kolejne sukcesy: zemścili się na znienawidzonych ukraińskich nacjonalistach i zdobyli przy tym nowych sojuszników.

LUBIMY PRZED WSZYSTKIM TE BAJKI, KTÓRE JUŻ ZNAMY

Warto jednak zauważyć, że nie tylko tym żyją "Łem Łemkowie" z Polski. W poszukiwaniu sojuszników ruch rusiński tak naprawdę nie wymyślił niczego nowego, po prostu czasy się zmieniły i ludzie wraz z nimi – jak się śpiewa się w jednej z łemkowskich piosenek. Rdzeń pozostaje jednak niezmienny – orientacja prorosyjska i antyukraińskie środowiska w różnych kra-

jach. Świadczą o tym kontakty "Ruskiej Bursy" i niektórych parafii kościoła prawosławnego w Beskidach (na przykład we wsi Bortne) z o. Dmytrem Sydorem, znanym działaczem "ruskiego mira" z Użgoroda na Zakarpaciu. Jego wizyty w Gorlicach i okolicy są dowodem na to, że stare bajki są lepsze niż nowe. Tłumaczenia szefów "Ruskiej Bursy" o tym, że "był, ale nie przemawiał", bardziej pasują do programu kabaretowego niż cokolwiek wyjaśniają w tej sytuacji. Polski dziennikarz i pisarz Ziemowit Szczerek napisał w tygodniku "Polityka" o tej prawdziwej miłości Rusinów-"Łem Łemków" do emisariuszy "ruskiego mira" w artykule "Walenie głową przy wstawianiu z kolan" ("Polityka", №8 od 20.02. – 26.02.2019). Nie miał wątpliwości co do oceny zagrożeń wynikających dla Polski z takich zachowań jej obywateli: "Brakiem reakcji na finansowaną z polskiego budżetu wizytę w polskiej instytucji promoskiewskiego rusińskiego działacza, w tym skazanego na Ukrainie za separatyzm, Polska pokazuje, że w ogóle nie umie prowadzić poważnej gry".

"Russkij mir", podobno jak kiedyś imperium rosyjskie lub komunizm z Moskwy i Warszawy, próbuje wykorzystać religijny czynnik, czyli przynależność części Łemków do prawosławnej wiary. Ojciec Sydor, jak wiemy, nie tylko bywał w kręgu członków „Ruskiej Bursy”, ale ma także dobre kontakty z innymi liderami, dla których gwiazda z Moskwy z jakiegoś powodu świeci jasno. Nic więc dziwnego, że polityczni Rusini, w tym działacze "Ruskiej Bursy", znaleźli sojuszników wśród polskich tzw. endeckich środowisk. Pasują do siebie nie tylko w kwestii Zakarpacia. Jak zwykle przydatne okazały się antyukraińskie poglądy obu partnerów.

Aktywność Gambala i Małeckiego, ich pojawienie się na prorządowym i nacjonalistycznym portalu wpolityce.pl, nie zaskakuje. Redaktorzy tego portalu często bronią idei Romana Dmowskiego i współczesnych polskich nacjonalistów w kwestiach przeszłości historycznej i mniejszości narodowych. Kto nie wierzy – niech poczyta "rewelacje" profesora, senatora Jana Żaryna.

O UPARTYCH FAKTACH

Gdy chce się bez emocji i bajek liderów ruchu rusińskiego zrozumieć, jak było i jest naprawdę, warto sięgnąć po inne media niż na przykład wpolityce.pl, oraz badań historycznych i literatury. Ostatnio w wydawnictwie Akademii Pomorskiej ukazała się książka dr Arkadiusza Słabiga «Działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec Ukraińców w latach 1944-1989». Opierając się na licznych dokumentach, autor precyzyjnie pokazuje politykę państwa polskiego wobec mniejszości ukraińskiej, która była wdrażana m.in. przy pomocy Służby Bezpieczeństwa (SB). W kontekście Łemków

i budowania ich tożsamości należy przedstawić jeden fragment tej interesującej pracy naukowej, który pokazuje, jak komuniści kształtowali sytuację. Oto cytat: „Prawosławni hierarchowie uzgadniali z funkcjonariuszami SB kandydatury księży predysponowanych za względu na swe pochodzenie i postawę polityczną do pracy wśród ludności łemkowskiej” (str. 475). W praktyce to oznaczało, że do pracy wśród Łemków wysyłano prawosławnych Białorusinów, Łemków, którzy jak ognia bali się wszystkiego ukraińskiego, lub bezpośrednich pracowników polskich czy też radzieckich służb specjalnych. Tym, kto w to nie wierzy, polecam do przeczytania biografię ojca Iwana Lewiara. Aby nie sprawiać wrażenia, że sugerujemy, iż Służba Bezpieczeństwa usiłowała kontrolować tylko cerkiew prawosławną, chcielibyśmy podkreślić, że próbowała kształtować kwestię łemkowską przy pomocy wszystkich możliwych metod. Byli w to zaangażowani m. in. agenci (donosiciele), przebywający wśród instruktorów amatorskich zespołów artystycznych Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, znanych działaczy społecznych. O jednej z takich spraw pisano w № 21 „Naszego Słowa” od 22.05.2016 (w artykule „Petro Trochanowskyj „Olek”, tajny współpracownik SB”). Należy dodać, że informacje są poparte dokumentami z archiwum polskiego IPN.

W pewnym momencie polskie służby specjalne rozwały powołanie samodzielnych łemkowskich organizacji jako metody kontroli państwa nad społecznością. W jednym z dokumentów SB czytamy: „w aspekcie operacyjnym problematyki ukraińsko-łemkowskiej nie widzimy przeszkód w sprawie zarejestrowania Towarzystwa Miłośników Kultury Łemkowskiej” (str. 460 wspomnianej książki).

Do roku 1939 państwo polskie również na różne sposoby „czyściło” Beskidy z ukraińskich wpływów – w tym czasie obowiązywał zakaz nauczania języka ukraińskiego, rozpowszechniania na łemkowszczyźnie ukraińskiej – lwowskiej prasy, miało miejsce oddzielenie się struktury Kościoła greckokatolickiego oraz wspieranie przechodzenia Łemków na prawosławie które w II RP pod presją władz miało zostać „polskim”. W tamtych czasach czuwaliby również Sowieci. To wszystko było kontynuowane po II wojnie światowej, każdy gracz grał nadal. Rusini z reguły byli w niej pionkami, choć przeżyli muskuły myśląc, że są rozgrywanymi w tej grze. Można to podsumować w następujący sposób: rządził nie Michał Donski, oficer NKWD, ale jego patroni z radzieckich służb. Własną grę w kwestii łemkowskiej prowadziła też polska SB.

Wreszcie – kilka słów o hipokryzji i kłamstwach obecnych figór z „Ruskiej Bursy”. Ich publiczne

oświadczenia o tym, że w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych nie ma przedstawicieli tego odłamu ruchu łemkowskiego, mijają się z prawdą. W Komisji jest aż dwóch takich przedstawicieli – prof. Stepan Dudra oraz Myrośława Kopystiańska. To, że Bogdan Gambal nie uznaje tych przedstawicieli – to już inna historia. Prawda jest taka, że w Komisji nie ma przedstawiciela Łemków, którzy uważają się za Ukraińców. W swojej propagandzie Rusini w Polsce, na Ukrainie i Słowacji odwołują się do europejskich praw i standardów. Według nich: „każdy jest tym, za kogo się uważa”. Profesor Olena Duć-Fajfer, Bogdan Gambal i ich zwolennicy odmawiają przy tym prawa do własnej tożsamości tym Łemkom, którzy uważają się za Ukraińców. Jest to dość specyficzne traktowanie europejskich norm, postrzeganie faktów przez „łem łemków”. Dowodów jest wiele, przywołać można chociażby postulat zgłoszony 11 września 2018 roku podczas posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Sejmie (warto posłuchać nagranie od 13:36:20). Przewodniczący „Ruskiej Bursy” Damian Trochanowski zaproponował by wycofano finansowanie tygodnika „Nasze Słowo”, oraz by wstrzymano wydawanie dodatku „Strona Łemkowska” i czasopisma „Watra”, który wydaje Zjednoczenie Łemków. Analogiczną propozycję Trochanowski złożył w sprawie festiwalu „Łemkowska Watra” we wsi Żdynia. Jako główny problem „łem łemków” Damian Trochanowski wskazał... ukraińską. Nie po raz pierwszy działacz ruchu rusińskiego publicznie i bezpośrednio oskarżył (obiecał nawet, że przedstawi dowody) organizację i gazety innej mniejszości. Jego koledzy również nie mieli problemów z realizacją politycznego zamówienia i zniestawieniem fundacji znanej m.in. ze wspierania demokracji i mniejszości narodowych w Polsce. Jak widzimy, zachowanie Rusinów jest klarowne: ma być jedna prawdziwa „łem łemkowska” tożsamość, kto się nie zgadza – na tego donosimy.

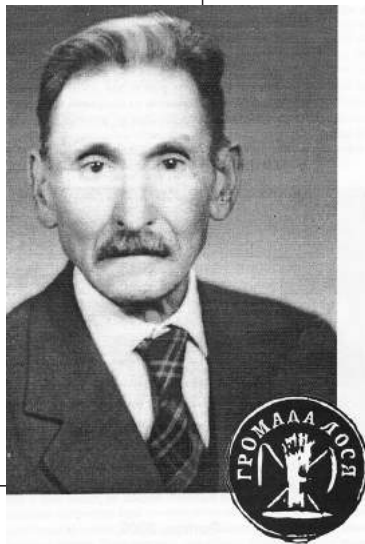
Po analizie faktów i artykułu Szczotka można zadać pytanie: a może nasi rycerze walczący z „banderyzmem” i ukraińską działają na zasadzie „złapać złodzieja”? Czy mając własne „szkielety w szafie” (powiązania z kontrowersyjnymi osobami) próbują przekierować uwagę w stronę innych?

Jedno nie ulega wątpliwości: wyżej wspomnianym aktywistom wydaje się, że wszystko im wolno, są pijani od możliwości, które oferuje im państwo polskie i nowi ideologiczni sojusznicy ze Wschodu i Warszawy. Zapomnieli jednak o tym, że im większe upojenie alkoholowe, tym bardziej dolegliwy bywa kac i ból głowy.

Джерело: www.nasze.slowo.pl

Яків Дудра (18.03.1894 - 6.11.1974)

У селі Лося горлицького повіту на Лемківщині батьки Якова Дудри господарювали на 9 гектарах гірської землі за рікою Ропою, під горою Кичерою, на якій мали свій ліс. Яків, ще як мала дитина, мріяв про здобуття освіти, але гірка тодішня доля селян не дозволяла пересічному селянському хлопцеві вчитися. Він зміг тільки закінчити початкову сільську школу (чотири класи) у рідному селі і почав помагати батькам господарювати, а у вільні хвили писати вірші. Бувало й так, що коли орав у полі, приходив йому думка в римованих словах. Зараз затримував коней, а сам сідав на плуг і писав про долю лосянського хлопа, про чарівників, про сусідів поляків зі сусіднього села Ропи, котрі нападали на лосянів, що поверталися з ярмарків або з торгівлі мазю - мастилами для дерев'яних возів. Поетові прийшлося служити в австрійському війську та воювати на російському й італійському фронтах. Яків мав старшого брата Йосафата (котрий помер в молодому віці, незадовго по своєму весіллі), сестру Харетину замужню за Стефаном Гладиком з Кункови (які виїхали до Америки); та молодшу сестру Марію (вийшла заміж і в 1945 р. виїхала в Україну).

Яків Дудра оженився з Анною з Долинських. Вони виховали четверо дітей: Петра, народженого в 1926 році; Стефана, народженого в 1928 році; Стефанію, народжену в 1931 році; Михайла, народженого в 1936 році. Батьки Якова мали вже стару хату, і він збудував нову, на той час гарну, та окремо господарські будинки. Все покрив бляхою і спокійно господарював у залишеному йому батьками господарстві.

У вільні зимові вечори часто до його хати приходили переважно мужчини з села, щоби послухати читання власних, цікавих віршів поета, бо їх це дуже захоплювало. У віршах описував різні події у селі на гостинах, вечірках, забавах, товариських зустрічах, сільських спітканнях, в корчмі тощо. Сам автор рецитував, а зібрані у веселому настрої проводили вільний час по тяжкій сільській праці. Яків був лагідної вдачі, повільного характеру, симпатичний, все підстрижений, але носив довгі характерні бакенбарди і вуса. Зумів

на 125 років

також заохотити сусідів до суспільного чину (наприклад, будова лавки на ріці Ропи). Щоби доробити, Я. Дудра їздив також продавати мазь, як і всі односельчани, але не уважав себе за професійного мазяра. Його тереном були віддалені села на захід від Лося аж по Закопане та на південь за словацьким кордоном. Коли підріс найстарший син Петро, помагав йому в цьому мазярському ремеслі.

Так проходили роки спокійного життя поета, навіть часи німецької окупації прожив без великих страждань, але надійшов 1945 рік, хлопців змушувано вступати до Червоної армії, а всіх селян на виїзд в Радянську Україну. Почалися насильства та грабування майна бандами з поближких польських сіл (Ропи,

Концльова, Грудек). Лосяне почали рятуватися від виселення. Виїжджали у різні сторони Польщі до знайомих, щоби перетривати насильство. Найгірше наступило навесні 1947 року - акція „Вісла". Лосян виселяно аж 7 разів. Якова Дудру вивезено першим транспортом до Малих Липок Сквешинського повіту, тодішнє воєводство Познань.(...)

Скучно було жити Якову з дружиною між поляками, тому через 10 років переселяється до своєї родини Василя Кондратика біля Шпротави. Там було вже більше лемків, але все тужить за Лемківщиною. З тої причини опісля переїздить до Вільковців

і живе у сина Петра, бо ж там, хоча й краєвид був подібний до лемківського, але все мріяв про повернення у рідне село Лося. Його хату заняв поляк Владислав Сьута - осадник з сусіднього села Ропи, котрий не погодився щоби прийняти бажачого повернути власника в присвоєну собі його хату(...). Таким чином прийшлося народному поетові умирати на чужій, не своїй землі, але похоронено його у листопадовий день 1974 року на цвинтарі в рідному селі Лося у родинній гробниці разом з дружиною Анною.

Яків Дудра переказував думки іншим виключно лемківською говіркою свого села. Однак, його сповнені глибокого народного роздуму поетичні записи людських справ відносяться не тільки до регіону - землі, на якій виростав і на якій спочив. Тому його поезія - без штучної елегантності та стилізації - стала ще одною галузкою того дерева, яким

є українське письменство. Надбання Дудри є, не зважаючи на їхню простоту, передовсім гарними пропозиціями глибокого художнього переживання справ буденності, які були для поета хлібом насущним. Він часто у своїх віршах висловлює потребу вчитися - здобувати освіту:

**«Бо таки люде, што несвідоми,
Роблят як сліпи - знай чоловіче!
З одного кінця тяжко працюють,
З другого кінця вшитко їм втіче.»**

Коли Дудра їздив з маззю по Словаччині, писав вірші словацькою мовою, які були надруковані в чеському журналі „Седляцке новіли”. На сторінках „Нашого слова” його твори з’явилися в 1958 році. Тоді став він пропагатором Українського Суспільно-Культурного Товариства і „Нашого слова”, а його поезія друкувалась систематично на «Лемківській сторінці» того тижневика. В 1982 р. у Варшаві УСКТ видало першу збірку віршів Якова Дудри п.з. „УРОДИВСЯ Я ХЛОПОМ”.

В 2002 році Об’єднання лемків видало повну збірку його віршів.

Петро Шафран, 2002

----- ● -----

ТЕКСТ КАТЕРИНА КОВАЛЬСКА

Ганцю, ради зме непомірно з Твого великого успіху і на наступні роки Твоей науковою активності жичиме Ти вельо терпливості і сили! Впевнени зме тіж же Твоє знання і науковий доробок будуть важливи для розвитку нашої організації, цілої лемківської громади, а також будуть мали позитивний вплив на міжкультурний діалог!
Іщи раз гратулюєме!

Велики успіхи нашої Ганці!

26 червня репрезентація Головної управи ОЛ і краківського гуртка взяла участь в винятковій події - у обороні докторської дисертації Анни Баняс на Педагогічному Університеті в Кракові.

Ганця у своїй науковій діяльності займається лемками з географічної точки зору. Тема докторської дисертації «Тотожність лемків на польській і словацькій стороні Карпат» од самого початку викликала багато контроверсій і емоцій, не інакше було і в день оборони. Та Ганця, з нашою підтримкою, з усіма питаннями публіки і комісії дала собі перфекційні раду і з університету вийшла з нами юж як доктор соціальних наук з дисципліни соціально-економічної географії.

Сама праця, яку написала (юж доктор!) Анна Баняс, є прецікава і виняткова на ниві географічних досліджень – зато же авторка користувалася різними техніками, би дослідити тему, яка іщи ніколи не занимала так глибоко науковців. В часі досліджень били використани такі методи як пілотажеве опитування, анкетове опитування, бесіди з мешканцями Лемківщини і Пряшівщини і інчи. Кінець кінців в праці презентувани сут результати опитування веце як 280 мешканців Польщі і Словаччини. Крім того, би вказати активність нашої громади на модерних нивах, описаних є 28 приватних профілів в мережі фейсбук-гамбокижки і пару профілів офіційних – яу наприклад «Radio-lemko.pl» чи «Make Life Lemko». Найшлося навіть місце для щорічного колядування, яке організує в рідних Горах Об’єднання лемків! Шитко што-м вище згадала має вказати на форму і джерела гнешньої тотожності нашої громади в Польщі і на Словаччині.

Треба **ТОТИ** діти... зінтегрувати в Ельблонзі

Як мобілізувати діти і молодь, жеби рідна мова не сталася для них лем мовом вікендовом (то значит: в бабці і діда), пасивном (розумію, але нич не повім), а і чужом? Де мої діти можут бесідувати з ровесниками по-своmu? В школі – ні, на подвірці з сусідским дітми – ні, при церкві – юж неконечні... Жиєме в розпорошиню. В таким разі треба тоти діти зінтегрувати, зобрати разом, жеби сой порадили знає, тот ся навчит, ся встидат, тот ся передовсім виджу перстеника» - андіє в Гладишові юж в інтеграції і «своісцені, а такій правмедже собом. На діти приїжджают (Ждиня, Смереко-Маластів), але Горлиц, Боднар-з Криницці, Кросспівати, познают, як обряди на Лемвесіля, вечірки...). (котри тіж мусят бавляться і сут разом. Велику роль для інтеграції мают виступи, а особливо далеки виїзди, як наприклад на Дитячий фестиваль української культури до Ельблонга (18-19 мая), на котрий юж не перший раз запросив нас головний організатор Мирослав Притула. Било як все весело і цікаві. Виступи в театрі. Для тих наймолодших – перше досвідчиня з великом сценом. "Файні собі усвідомити, же так дуже в Польщі єст подібних діти, яки сьпівають подібни співанки, знають тоти сами верши, што я з уроків, уберают вишиванки. До Ельблонга завше приїжджаме з великом радостью," - бесідуєт діти. Старамеся, жеби штороку, крім місцевих концертів (а їх тіж не бракує: Вільхівец, Брунари, Гладишів, Крива, Висова, Бохня, Краків...), організувати дітям хоц єден далекий виїзд. Рік тому виступлювали зме на Лемківській ватрі в Зимній

Куточок ілюзії в Парку родинних розваг

Парк дінозаврів

Воді (Україна), два роки тому – во Львові на Фольклорнім фестивалі дитячих колективів і в Істебній під Татрами. Все всперат нас в таких виїздах Лемківска освітня фундація ім. Івана Криницкого, котрій щиро дякуєме. Думам, же чуємеся як єдна велика родина.

На „паркеті” перед театром А. Севрука

а што чути на Антоничівці

Лемcosmetik 2019 - варштати натуральной косметики мали місце юж другий раз в Центрі культури ім. Б.І. Антонича 19 квітня 2019 р. Заняття подібні як глони провела нам незаступлена в своїм знаню Ганя Чухта родом з Лосі. Наш Лемcosmetik то нич инчого як домашня лабораторія, в якій можна дізнатися дашто о зілях, коли їх зберати и яку хвороту нима лікувати. Зо зрихтуваних перше мацератів, натуральних косметичних продуктів и на основі авторского перепису Гані при ей помочи, учаснички зрихтували собі мастило для лица и тонік. Хоцкі в нашій заадоптованій на потреби варштатів лабораторії не було вибухів огня и сивого диму, то и так нетерпливо чекали зме кінцевого, природньо пахучого результату того експерименту. Як було? Пізрийте сами на фотографію!

По літній перерві, то є од вересня, запрашае вас на чергови, культурни події до Центру культури ім. Б.І. Антонича в Горлицях. Осінньо-зимова програма в нас буде и прецекава и густа. Перед нами сьвяткування ювілею Х- ліття Центр культури ім. Б.І. Антонича, получене з 110 роковинами від дня народжия покровителя нашої домівки. Будут авторски спітканя, концерти, виставки, а на конец рока традиційни лемківски вечірки. Буде ся діяло, і то немало!

ТЕКСТИ НАТАЛІЯ ГЛАДИК

Артистичний пленер в Новиці

Наш новичанский Гурток ОЛ і Братство грекокатолицкой молоді «Сарепта» зорганізували артистичний пленер, який мав місце од 10 по 16 червня 2019 р. Головном особом, яка накрутила тоту подію бив пан Михайло Маркович, великий симпатик того што артистичне, естетичне и творче. Вибір місця на пленер не є тіж припадковий. Новиця то село особливе, де вродився Антонич и до якого радо приїжджают артисти різних професій і напрямів. Антонич крім писаня вершів живо цекавився и літературом, суспільним життям, музиком и мистецтвом. Будучи студентом Львівского Університету Антонич мав дуже творчих знаємих и приятелів, з якими співпрацював. Били серед них и артисти-студенти або абсолювенти Львівской школи мистецтв...

Організатор ініціативи - Михайло Маркович

Як то бесідують - «в сьвіті не є припадків» - так и до нас на Лемківщину, до Новиці приїхали артисти зо Львова. Учасниками пленеру били: Назар Міхновський, Сергій Міхновський, Макар Москалюк, Віктор Москалюк, Ярослав Мотика, Роман Опалинський, Тарас Опалинський, Петро Сипняк. Шитки сүт випусниками Львівской національной академії мистецтв, а серед гостей би и професор той академії - Віктор Москалюк. Результати того пленеру мож було обізнати на отвореню виставки 16 червня 2019 р. в сільській сьвітлиці (будинок колишньої школи) в Новиці.

Щиро запрашае,

приходте, двери Антоничівки сүт широко отворени для вас!

Про наступни події на Антоничівці та фото-реляції з минулих:
www.lemkounion.pl

II З'їзд кунков'ян

Кункова, хоц то невеличке селечко, є барз активне. Гурток Об'єднання лемків в Кункові зорганізував для шитких краян другий - можна би речи сьвітовий - З'їзд кунков'ян. Вспільне сьвяткування одбилося 23 червня 2019 р. в сільській сьвітлиці в Кункові. Було то спітканя родинне, сусідське, приятельське, спітканя трьох поколінь - люди яки пам'ятали вигнання, яки вродилися ищи напередодні переселіня, тоти што вернули и наймолодши, яки вродилися юж на Лемківщині. Дуже ся споминало, бесідувало и сьпівало. Важливим елементом стрічи била тіж виставка старих фотографій и проба ідентифікації сфотографуваных селян. Коли наступний з'їзд? Кунков'яне гварят же юж наступного рока. Сердечне подякування шитким яки причинилися до організації той події, а особливо для наших газдинь яки задбали про то што для тіла миле - смачне їдло!

Підтримуйме свої ансамблі

ГОРПИНА

На тогорічній ватрі могли зме почути ансамбль Горпина, котрий в тім році святкував своє 20-літя. Як більшість з нас знає ансамбль тот має ціж лемківську душу. Лідер ансамблю Володимир Купер то лемко родом з Куляшного. Про тото не раз розповідає на концертах та во вшелеяких інтервю з медіями. Але і ціж деяки пісні Горпини мають лемківську душу, хоцьки шит-

ким барже відоми сут козацки ритми. Хоцьки ту ціж треба нам пам'ятати што козаччина не била лемкам чужа. А тепер коротко про ансамбль. Почав діяти в 1999 році в Ольштині. Гнесьній склад творят - Володимир Купер, Моніка Бешинска, Філіп Завадзкі, Богдан Артимович, Рафаль Хріста, Петро Кулявчук, Бартош Шаринські. Ансамбль грає нашу музику жанру фольк-рок, фольк&рол, етно, рок, хоцьки на початку грав на основі народного фольклору. Ансамбль грав на наших ватрах, фестівалях і концертував в Німеччині, Франції, Чехії, Литві, Австрії, Канаді. Такшто можна сьміло повісти, же розславляють нас барз як меншину в Польщі сучасном-гнесьном музиком. Культура не любить стояти в місци і то видно в творах «Горпини».

 ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

КИЧЕРА

Кожний лемко, не лем в Лігниці, знає про Кичеру. Ансамбль котрий славит по світі лемківський фольклор тот збережений в Горах і на західніх землях Польщі. В минулім році Кичера святкувала 30 ліття. А 30.05.2019 р. отримала нагороду ім. Оскара Кольберга в Варшаві на замку королівским з рук віцепремєра і міністра культури Польщі – пана Петра Глінського. То лем свідчит як високий рівень ансамбль представлят. Кичера міцно пропагує наше минуле, в своїй діяльності прибує заховати для нас шитких культуру лемків - Лемківщини по Бойківщину та словацки Карпати. Кичера била створена в 1991 році в Лігниці, серед лемків, яки живут на західніх землях. На початку основом била танцювальна секція Лемковини з Білянки, котрой частина членів доїжджала до Білянки з Лігниці і околищ. На гнесьній день ансамбль має неціле 100 членів, разом з молодим поколінням - Кичерком. Кичера дала понад 1200 концертів по цілим сьвіті, назвийме лем пару держав: Мексик, Китай, Індонезія, Грузія, Індії, Перу, Франція, Україна, Словаччина. Найвекшим артистичним проєктом Кичери є Міжнародний Фольклористичний Фестіваль — «Сьвіт під Кичером». Має він місце в липни, тирває од 10 до навіт 17 дни на Нижнім Шлеску, в Малополющі і на Словаччині. Та Кичера діє не лем артистичні. Провадит архівальну, бібліотечну та музеальну кверенду о тематиці лемківской, творит ціж свою колекцію музеальну і бібліотечну. Члени ансамблю не раз виступають в оригінальним облечиню з Явирок, Лєлюхова, Новой Веси, Богуши, Сьвятковой, Полян чи Команьчи на ріжних офіційних подіях. Того рока радували ватрян своїом присутністю на Сьвяти лемківской культури – Ватрі в Ждини.

Порфірій

ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

Стародавні імена на Лемківщині - Лемковині сут гнеска для нас часто цілком незнани. Не знаме чом наши предки їх надавали своїм дітям і од кого походять. Таким забитим іменом є напевно ім'я Порфірій. Ім'я то било барз рідке в наших Карпатах, але єднак ся трафляло. Як можна додуматися походить од святого східньої Церкви.

Святий Порфірій з Гази народився десі в 347 році, а помер 26 лютого 420 року. Бив владиком Гази в роках 395-420 і власне з тим містом зв'язане є його житя як і святіст.

Газа на початку 5 столітя била найвекшим містом в поганьстві на цілим обширі Середземного моря. То в місті тим найвеце і найчастіше вбивано християн за віру в часі володіня цісаря Діоклеціана. Колі панував Юліан Апостата дійшло до сильного відродження поганьства. То власні втовди в Гази спалено базиліку та вимордувано барз дуже християн. З того страху християне збудували нову церкву за мурами Гази, навіт владики іменували себе лем «Владика церков коло Гази»

- щоб не розгнівати поганьських мешканців того міста. На початку 5 віку в Гази жило лем 200 християн. Мешканці Гази нияк не хтілі бурити фігури і сьвятині поганьських божків, як то ся діяло в тим часі в інших містах. Просто хтілі далі жити в поганьстві.

Порфірій став єпископом колі мав 45 років. На нещастя колі обняв функцію владики в Гази настала велька суша. Язичники посудили Порфірія што то він відповідат за сушу. Подібно так поганам повів сам їхній бог - Зеус. Почалося зас переслідування християн. А влади міста нияк не боронили переслідуваних. Зато

Свт. Порфирій, фреска, Афон, 1547

владика Порфірій вислав в 398 році до Константинополя — Царгорода свого кроникаря диякона Марка щоб просив у цісаря наказу знищити поганьски сьвятині в Гази. Цісар вислухав Марка та казав своєму командиреві Гілярюсові піти з війском і збурити в Гази язичницьки храми. Погане єднак прекупили Гілярюса і хоцки збурих дуже

меньших поганьських сьвятинь, лішив поганам найважніший храм Марнеіон. Колі військо одишло з Гази далі погане почали докарят християнам. Зимом 401\402 Порфірій разом з владиком Цезареї Надморской пішов до Константинополя. При помочи цісаровой Євдокії переконали цісаря щоб казав збурити вшитки залішени іщи поганьски сьвятині в Гази. В 402 році знищено в Гази шитко, што било пов'язане з поганьством. З мурів язичницьких храмів, в тім і Марнеіона, витягано камені і брукувано нима вулиці міста. На місци той головної сьвятині збудовано церкву звану Євдохіана на славу цісарьовой Євдокії. Сьвятиню тоту посвячено 14 квітня 407 року. Є она символьом християнізації Гази.

Ім'я Порфірій в світі є і гнеска

Відоме, і то не лем приберают його монахи в лаврах. Прикладом може биті для нас президент Мексику (15 IX 1830–2 VII 1915) Porfirio Díaz.

Для нас може лучитися ціж з містом Газа та зоном Гази де і гнеска є неспокіно о чим довідуємеся часто з телевізії чи інших масмедіа. Такшто як даколі на Лемківщині – Лемковині на цмінтері найдете ім'я Порфірій, подумайте ціж о владиці з Гази, який барз сильно вірив в Бога в своїм житю. І тотя віра допровадила його до святости перед Богом і перед нами. Памятайме на то.

Відкрито україномовний напрямок на ступінь бакалавра та магістра «Польсько-українські студії» на кафедрі українознавства на факультеті міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету в Кракові

Новий напрямок на факультеті - окреслення і дослідження місця України серед європейських держав у галузі історії, культури, економіки, духовності, суспільно-політичних відносин між найближчими й найдальшими сусідами Європи і світу.

Студенти навчаються також польської, англійської, німецької, французької та інших мов; можливий другий факультет. На другому курсі студенти мають можливість виїхати на навчання на один семестр до обраної країни Євросоюзу у рамках програми «Еразмус». Детальна інформація на сторінці кафедри українознавства:

<http://www.spu.ukrainoznawstwo.uj.edu.pl>; тел. 12 634 16 80, ukrainoznawstwo@uj.edu.pl

В порогах нашого ЛІЦЕЮ в Лігниці

(частина 17)

В житті української школи в Лігниці велику роль відіграв і, думаю, що духовно відіграє і до сьогодні, митрополит Іван Мартиняк, який став лігницьким парохом після смерті о. Володимира Гайдукевича в 1974 р. І це можна сказати під кожним кутом: і релігійним, і національним. У той час лігницька школа, також завдяки о. Івану, стала місцем, де було найбільше священничих покликань. А коли йдеться про національний вклад в життя лігницької школи і цілої нашої лігницької громади, то тих благодарних діл було так багато, що я не зможу в цій статті всіх помістити.

Офіційно о. Іван не був вчителем нашої школи, бо тоді релігії не вчилися у школі. Він мав дуже близькі відносини з вчителями, зокрема з покійним Іваном Співаком, директоркою Іриною Снігур, Михайлом Дудю, Михайлом Бздельом, покійним Ярославом Гайдукевичем, Іваном Олійником чи покійною Ярославою Шумилович-Кіселевською. Саме за мурами школи о. Іван провів багато розмов з Іваном Співаком про те, як реагувати на провокації комуністичної безпеки. Учні про це не знали, але відчували, що мають в особі о. Івана пастиря, опікуна і приятеля.

Поїздка з молоддю Лігничини до санктуаріум в Бардо Сілезким, кінець 80 рр.

Ким для лігницької школи

Отець Іван мене хрестив і пригадую, що коли я був міністрантом-служашим отець почув після літургії від одного учня запах сигарет, з усміхом сказав, що давно його не бачив на сповіді. Учень скромно з усміхом пішов за ним, бо знав, що отець тільки хоче його добра — здоров'я душі і тіла. Учні ходили на катехизу в тиждень до костела св. Яцка. Молодь йшла з власної волі, бо хотіла, хоч це було 3 км з гуртожитка по вул. Хойновській. Молодь це робила з духовної і патріотичної потреби. Отець Іван завжди гостинно приймав учнів, а передовсім колядників зі школи в своїй хаті над Скарпом на свята та хор «Полонину» під диригуванням Михайла Дуди в костелі св. Яцка. Він вмів також єднати наш лемківський лігницький світ. При ньому ми всі творили одну громаду. Ті, які хотіли хрестити в римо-католицьким обряді чи посилати там дітей до першої сповіді — причастя або хоронити близьких, знали що о. Іван буде все робити, щоб не цуралися своєї віри і приналежності

до свого народу. Не знаю нікого, кому вдалось би переконати о. Івана, що краще йти до римо-католицького обряду. А з другого боку, Він вмів і вміє показувати в Польщі, що наш обряд є не гірший, а багатший від західного.

Митрополит Іван Мартиняк народився в Спасі біля Старого Самбора в родині Ва-

ли був митрополит Іван Мартиняк

силя і Марії з дому Зигмунтів. Батько був українцем, а мати полькою. Згідно з тодішньою традицією в мішаних родинх дочок хрестили в вірі мами, а синів - батька. Тому малого Івана охрещено в греко-католицькій церкві в Тершові 24 червня 1939. Такщо митрополит наполовину бойко. Дитячі літа провів в родинному Спасі. Великий вплив на митрополита мав монастир св. Онуфрія Отців Василіян в Лаврові. Під час II світової війни батька о. Івана взяли до радянської армії і він загинув у німецьким концтаборі недалеко Дрездена. У 1946 році разом з мамою Іван виїхав до Польщі. Згадує, що тоді перший раз побачив лемків, яких виселяли в радянську Україну. Він їх бачив у вагонах. Разом з мамою оселились в селі Нови Валішув біля Бистшици в Нижній Сілезії. У 1964 р. був висвячений архієпископом Б. Комінком. Працював вікарієм у Валбжиху. А коли комуністична влада відмовилась видати йому паспорт на студії до Італії, почав студії

у Варшаві. У 1973 р. почав працю в Гожівській філії Академії католицької теології. Саме там прийняв рішення, що піде шляхом обряду свого батька, хоча тоді греко-католицька церква була позбавлена всіх прав. Була нелегальна. Думаю, що ми повинні мати свідомість, що римо-католицький шлях для владики був би набагато легшим під кожним кутом.

Він вибрав дорогу народу свого батька, бо був членом цього народу через дар хрещення в

українській церкві. Можемо сказати, що це був ризик, але також і покликання Боже о. Івана для свого народу. Цей шлях від Бога в рідній церкві почав в 1974 р. в Лігниць, де став греко-католицьким парохом. 22 грудня 1981 р. примас Польщі назначає його генеральним вікарієм для південного вікаріату. 20 липня 1989 р. він стає першим по війні Владикою візантійсько-української церкви в Польщі. 31 травня 1996 р. Папа святий Іван Павло II вибирає його на Митрополита Перемисько-Варшавського. 7 листопада 2015 р. Папа Францішек прийняв його резигнацію з функції Митрополита з огляду на вік.

У цьому році митрополит Іван святкує 80-ліття з дня народження, 55-ліття священства та 30-ліття архієрейських свячень.

З цієї нагоди бажаємо багато ласк Божих,

здоров'я та радості в щоденному житті. В одному інтерв'ю Митрополит сказав, що за все осудить Його Бог і історія. Думаю, що ми згодні, що Митрополит Іван Мартиняк відіграв велику роль в житті нашої церкви і народу. Якби не було його з нами, наша доля напевно була б складніша і дуже важко було б нам підвестись по 1989 р.

Ми, лігничани, про це знаємо найкраще, тому Дякуємо Вам, Митрополите, за все добро і не забувайте про нас і про лігницьку школу.

До побажань приєднується Редколегія «Ватри»

Поїздка до Ченстохови на Ювілей 1000-ліття Хрещення Руси-України, 1988 р.

 ТЕКСТ АДАМ ВЕВ'ЮРКА

Відвідаймо разом **Команчу**

Частина III

8 січня 1918 року гамериканській президент Вільсон оголосив в своїй новорічній промові (в ей 13 пункті на шитких 14) што є потреба створіня польской держави. Тоти слова виповів штоб мати попертя гамериканської польонії в виборах президентских на 2 каденцію. Яка мала биті тота польска держава ніхто до кінця не знав.

Минуло 123 роки од коли І Речипосполіта перестала існувати на мапі Європи в 1795 році. Шитки однак зналі што Європа ся змінила през тот час та народи І Речипосполітой хцут мати свої держави — литовці, українці, в меншій мірі білоруси, а навіт жиди — хоц то юж інша історія.

Наши люде в Карпатах виділі што треба і їм ся оповісти в якій державі хцут жити та де є їм ближше релігійно та культурово.

В 1918 році у Львові почала діяти Західноукраїнська Народня Республіка (ЗУНР). Частина наших люди в Карпатах котри чули споконвічний зв'язок з традиційом і віром Київської Руси та Галицко-Волинського Князівства задумала приєднатися до ЗУНР — а било то 35 сіл. Але і частина наших люди в котрих жило іщи москальофільство або наївно думали што самі зможут встоятися найперше приєдналися до Росії а потім як то не вишло то спрібуваліся прилучити до Чехословаччини, бо там преціж жилі ціж наши руснаки. То шитко діяло ся як знаме во Фльоринці. Але то юж довша та кус інша історія, хоцки барз цікава.

Вернеме тепер до тих 35 сіл котри захтілі приєднатися до ЗУНР — медже нима біла ціж Команьча.

Колі до Команьчи дотерла вістка што у Львові повстала ЗУНР, грекокатолицкий парох недалекого Вислока - о. Пантелеймон Шпилька, разом з нашима людми з околишніх сіл почав творити структури руско-української держави штоб приєднатися до Львова. Так почала діяти так звана Команецка Республіка, котра існувала през пару місяци од Вислока по Щавне. Команьча мала в ній барз важливе місце бо біла в середині той республіки та там біла колей — залізниця, яка давала можливіст ско-

рой комунікації зо Львовом.

Колі в Сяноці польска влада дізналася о Команецкій Республіці, почала організувати збройний похід штоб знищити тоту малу руско-українську державу, а до Команчи не доїхали представники ЗУНР зо Львова.

Тоту Команецка Республіку звали ціж Вислоцком - бо створена біла 4 листопада на вельким збраню у Вислоку, де почав діяти уряд - Українська Повітова Народня Рада з виконавчом владом — Українским Комісаріятм. Почалося організувати добровільне

війско, яке мало боронити наши села котри билі під владом республіки. Поклікано поліцію котром керував Андрій Кур, бувший жовнір австро-угорский з Команьчи. В тим часі в 35 селах вибрано селянски ради, котри склали присягу українській державі та зобов'язалися до ей оборони. В школах впроваджено нашу українську літературну мову. Шитки тоти діяня вспералі ціж і місцеві жиди.

Голова Української Повітової Народньої Ради о. П. Шпилька та голова Українського Комісаріяту 2 рази склікали збори у Вислоку, а 3 скліканя біло юж в Команьчи. На зборах тих головном темом біла оборона перед походом польского війська з півночі, тобто од страни Сянока. За помочом послано делегатів до Будапешта, де ціж билі представники ЗУНР. Делегація намовила 12 українских підофіцерів бувшой австро – угорской армії, яки погоділіся боронити Команецку Республіку. Єден з них став комендантом поліції в Команьчи. Влада Команецкой Республіки в обороні перед польским атакм зробила єднак вельку помилку. Не біло знищено колейових мостів котри скоріше давали можливіст скорого получиня з українским урядом у Львові, а тепер помоглі польскому війську. Такшто колей заміст помочи - пошкодила Команецкій Республіці.

24 січня 1919 року польске військо почало атак на Команьчу.

Село піддалося допіро колі військо зачало паліти хижи команьчан. Але то не бив конец боїв. Дальши бої билі юж за ріком Ославом в Прелуках. Там в векшости прелучане нияк не хтілі допустити штоб польске військо гвойшло до села. Бояліся, штоб військо не почало підпаляти хижи як в Команьчи. Єднак до кінця їм ся то не вдало та по здобитю села през військо част села біла спалена. Наши люде з Команьчи, Вислока, Прелук чи інших сіл барз потерпіли

по тим як впала Команеска Республіка. Били вбивства, побиття, крадіжки та знищення майна. Так скінчилася Команецька Республіка та мрії наших краян.

Гнеска колі в польських школах вчат о історії Сьльоньска Цешиньского та Заользя, де ціж била то гранична територія, де стрінулися 2 мрії про свою державу - як польську так і чеську - нам ціж треба знати і пам'ятати, але і вимагати штоб історія Команецької Республіки била відома ширше в Польщі.

Колі історія є простором, в яким вказуєме правду, а не вчимо ненависти то ніколі вона не буде робити шкоди медже народами, а лем вчити штоб зло історії ся не повтаряло.

А яка била далі історія Команьчи? Читайте в наступним номері «Ватри»!

— — — — — ● — — — — —

Друга частина наукової конференції (Краків, 28-29.04.2017 р. і Горлиці, 2.06.2017 р.) на тему:

«Проблеми зі збереженням мови, культури, тотожності української національної меншини в Кракові і в Польщі. 70 років після депортаційної акції «Вісла» 1947 року».

Дискусія з участю професорів Богдана Гальчака, Яна Пісулінського, Володимира Мокрого, Ярослава Скрипника. Відповіді на три питання ведучого дискусію Богдана Гука – редактора українського тижневика «Наше слово» (Польща)

Краків-Горлиці, 2.06.2017 р.

Тези відповіді на питання проф. Володимира Мокрого (Краків, Ягеллонський університет). Відповідь на питання № 1: «Етнічна акція Республіки Польща чи військова операція Війська Польського?»

У так поставленому питанні редактор «Нашого Слова» Богдан Гук умістив, принаймні, три питання.

На основі повторного аналізу і дослідження джерельних матеріалів, кількісних даних і документів, необхідних для вивчення причин і наслідків депортаційної акції «Вісла», у першій черзі опублікованих Євгеном Місілою, а також на основі аналізу нових документів і висновків істориків, які враховують актуально існуючі знання на тему примусового виселення українців у 1947 році в Польщі, слід сказати, що, по-перше, рішення про виселення укра-

їнців у 1947 році не було прийнято раптово, в результаті вбивства ген. Свєрчевського. По-друге, сам задум виселення українців, який детально обговорювався в колах Міністерства Оборони, був представлений вже в листопаді 1946 року членам політбюро ЦК Польської робітничої партії (ПРП) і уряду на чолі з тодішнім генеральним секретарем ЦК ПРП Владиславом Гомулкою, який одночасно виконував функції віце-прем'єра і міністра Повернених територій. У доповіді начальника III Управління (Операційного) Генерального штабу Польського Війська ген. бриг. Остапа Стеца було запропоновано вирішити українську проблему, «перш за все, шляхом примусового переселення на Повернені території на півночі польської держави, до однієї конкретної місцевості, яка перебувала б під суворим контролем органів безпеки». Про необхідність виселення «українських залишків», що залишилися після виселень на радянську Україну в 1945-1946 роках, говорили, вже два місяці перед смертю генерала, тобто 31 січня 1947 р., а також і напередодні його вбивства ген. К. Свєрчевського, тобто 27 березня 1947 року. Натомість безпосереднім приводом для виселення українців, як впливає з наказу командуючого полковника І. Велічко – був той факт, що «Операція виселення українського населення з території Жешівського воєводства навесні 1946 р. не дала 100% результату».

Слід підкреслити, що в оцінці стану безпеки держави у період від 1 до 25 березня 1947 р., підготовленої Операційним відділом Генерального штабу **за день до вбивства генерала К. Свєрчевського, була висунена наступна «пропозиція виселення українців», підписана майором Скібінським** [курсив – В.М.], який таким чином мотивував необхідність виселення русинів, лемків-українців: «Змішане населення (польсько-українське), також ухиляється від вираження своїх проукраїнських симпатій, а побоюючись санкцій органів безпеки, це населення в даний час стало пасивною масою. Вирішення українського питання, що проживає на території Жешівського, Люблінського і частині Краківського воєводства є справою вкрай важливою, (...). З огляду на те, що СРСР на даний час вже не приймає цих людей на свою територію, здається, є необхідним, щоб провести енергійну акцію переселення цих людей окремими сім'ями на Повернені території, де вони зможуть швидко асимілюватися» (Є. Місіло, стор. 62).

На наступний день, тобто, ще перед вбивством генерала Кароля Свєрчевського, який загинув 28 березня 1947 року можна було прочитати:

«В рамках акції-репресії щодо українського населення вирішено:

1. Швидкими темпами переселити українців та змішані сім'ї на Повернені території (в першу чергу на територію північної Пруссії), не утворювати з них щільних груп і не ближче ніж за 100 км від кордону. 2. Акцію виселення узгодити з урядом Радянського Союзу та Чехословаччини. 3. Підготовку даних про українське населення в Польщі, а також розробку проекту переселення доручається тов. Спихальському і Радкевічу. Термін – 1 тиждень» (Є. Місіло, стор. 65)

Суттєвим для виселення русинів-українців з Лемківщини є документ, що містить проект організації спеціальної акції «Схід», яка є першообразом, попереднім планом депортації – Операції «Вісла», запланованої для проведення від 16 квітня 1947 року. Як запропонував староста Нового Таргу, вже два місяці раніше, «евакуацією будуть охоплені всі відтинки української національності, з лемками включно, а також змішані польсько-українські сім'ї» (Є. Місіло, стор. 93)

Як видно, тодішня комуністична влада та Народне Польське Військо точно знали, що лемки – це етнічна група українського народу, що не заважає сьогодні частині дослідників в Польщі, Європі та світу грати лемківською картою і відокремлювати їх від українців, свідченням чого є, зокрема, діяльність частини активістів Товаришства лемків, головним чином, стипендіатів проф. Пола Магочі.

Мета виселення всіх українців, включно з лемками, була точно окреслена напередодні скоєного за нез'ясованих обставин вбивства генерала Кароля Свєрчевського. Обставини цього вбивства з якихось причин досі не були в'яшені *.

Коротко обґрунтовуючи мету виселення українців у 1947 році, її організатори написали: «Слід було б найближчим часом організувати оперативну групу, яка підготувала б план операції, який включав би, серед іншого, повне **винищення** (pełną eksterminację) залишків українського населення на південно-східному пограниччі Польщі, виселення змішаного населення (...)». (Є. Місіло, стор. 83-84).

У наведеній вище цитаті організатори виселення стверджують, що депортаційна операція після виселення українців у 1947 році, під час якої в концентраційному таборі в Явожні гинула без судових вироків українська інтелігенція (вироки смерті без суду було виконано на 173 особах), була етнічною чисткою, як це підкреслював Богдан Гальчак.

По-друге, проведена із «застосуванням, характерного для тоталітарних систем, принципу колективної відповідальності» (що було підкреслено в постанові незалежного Сенату Польщі від 3 серпня 1990 року, а що нині не згадується навіть у Зверненні Конгресу українців з Перемишля в 2017 р.), депортація українців мала характер етнічної чистки, про

що свідчить ряд інших секретних документів політбюро ЦК ПРП.

На друге питання: «Які, важкі для уяви, духовні втрати понесли лемки, Лемківщина, поляки, Польща, Україна (та інші) в результаті депортації?», можна тільки вказати приблизні матеріальні страти, так як досі ніхто навіть не спробував зробив такого підрахунку.

Я можу дати тільки приблизні підрахунки втрат, які були вказані в часі, коли я підготовлював в Сеймі Польщі в 1991 р. обґрунтування депутатського проекту закону про повернення майна, яке потрапило у власність держави внаслідок операції «Вісла». В обґрунтуванні цього проекту, який підписали 24 депутатами, вказувалося:

«Представлений законопроект спрямований на ліквідацію триваючих донині наслідків указу Ради Міністрів від 27 липня 1949 року про перехід у власність держави земельної нерухомості, яка не перебуває у фактичному володінні власників, та яка знаходиться в деяких повітах Білостоцького, Люблінського, Жешувського і Краківського воєводства (Законодавчий Вісник № 46, поз. 339). Указ від 27 липня 1949 року, порушуючи всі тоді існуючі правові принципи, узаконював конфіскацію нерухомого майна, яка відбулася в ході проведеної двома роками раніше військової операції «Вісла». В рамках операції «Вісла» комуністична влада нещадно і жорстоко, силою виселяла українське населення з території південно-східної Польщі. Використовуючи принцип колективної відповідальності за діяльність збройних загонів Української Повстанської Армії, було виселено з рідних місцевостей понад 150 тисяч людей, позбавляючи їх житла і майна. Декретом від 27 липня 1949 року їх було позбавлено права власності на належні їм раніше нерухомості. Це був акт нещадної націоналізації, який суперечив тодішньому польському законодавству, а також суперечив декрету про земельну реформу. Протягом років комуністична влада не дозволяла, або перешкоджала виселеним повертатися в рідні місця. Ті, хто вирішив повернутися, звернули собі тільки частину конфіскованого майна. Повертаючи господарства, тодішні власті не повертали конфіскованих лісів, які після націоналізації потрапили в розпорядження Державної адміністрації лісів. Багаторічні зусилля щодо повернення лісів, які перед конфіскацією складали невід'ємну частину господарств, не принесли ніяких результатів.

Здавалося, що після серпня 1980 року появилася можливість виправлення кривди і несправедливості на підставі параграфу 9 «Жешівсько-устрицької угоди», яка передбачала,

що у всіх випадках незаконного, або грубого порушення закону під час націоналізації нерухомості, яка входила до складу сільськогосподарського господарства – треба, на прохання зацікавленої особи, повернути їй це майно. Адміністрація почала розглядати справи про повернення конфіскованого лісу, але перед введенням воєнного стану не було ухвалено жодних рішень, а після введення воєнного стану, процесуальні дії були припинені у зв'язку з «відсутністю правових підстав». Донині ліси, конфісковані в результаті операції «Вісла» не були повернуті законним власникам. У прийнятій 3 серпня 1990 року резолюції Сенат Республіки Польща засудив операцію «Вісла» і обіцяв розпочати заходи для виправлення кривд, що виникли в результаті цієї операції. Був представлений проект закону, який скасовував наслідки декрету від 27 липня 1949 року та передбачав повернення конфіскованої власності колишнім власникам, або їх спадкоємцям, якщо це майно перебуває у власності держави, органів самоврядування, кооперативів або громадських організацій. В інших випадках, а також у випадку відмови від вимог повернути майно, закон передбачав можливість присудження компенсації. Порядок надання компенсації повинен бути схожий з загальним врегулюванням майнових справ, які набувались в режимі «реприватизації» і тому детальне врегулювання цієї проблеми було прописане в окремому законі. Представлений проект не порушував прав фізичних осіб, які отримали від держави сконфісковане раніше майно. Щоб спростити судові розгляди у цих справах, заявник був звільнений від сплати судових витрат. Запропонований закон, усуває існуючі до сьогодні наслідки військової операції «Вісла», є актом правосуддя та необхідним кроком на шляху до польсько-українського примирення». Цей проект мав можливість бути прийнятий за умови, якщо буде зібрано 1500 підписів. У цьому депутату Володимир Мокрому допомогла група лемків на Лемківській ватрі в Бартному.

Відповідь на питання № 3: «Де та як існує операція «Вісла» сьогодні? У пам'яті про поранену націю, почутті громадянської кривди, або ще в інших місцях?»

Втрату правітчизни, відрізання від коренів, історії, яка сягає часів хрещення св. Ольги та її онука святого Володимира, присутніх в іконостасах усіх церков русинів-лемків-українців, тисячолітньої християнської візантійсько-української культури, назавжди втраченої батьківщини з могилами предків, розрив традицій – майже неможливо відтворити. Тим більше, що природним способом на збереження культурно-мовної totoжності є створення на

основі цієї 1000-літньої традиції живої пам'яті на кожен день. У ситуації, коли в несприятелю, навіть ворожому середовищі, майже вся енергія вимушених переселенців витрачається на збереження залишків традицій, культури, мови, на творення лишається вже обмаль сил. Це вдається тільки найбільш наполегливим, мотивованим одиницям, яких припиняють в ситуації розповсюдженої у польському суспільстві колективної відповідальності всього українського народу за злочини на Волині, яких ні в якому разі не можна виправдати, і за які українці моляться і просять вибачення, як, зокрема, це було після завершення конференції в Кракові, присвяченій волинській трагедії.

Проф. Володимир Мокрий

* Неоднозначні обставини вже самого замаху на генерала Свєрчевського, були описані наступним чином підполковником Коссовським для начальника Генерального Штабу ген. зброї Вл. Корчина: «(...) Під час моєї інспекції я виявив, що в ході подорожі вічної пам'яті ген. зброї Свєрчевського, було допущено цілу низку організаційних похибок і недоліків. Подаю найголовніші: 1. Під час подорожі з Балігороду до Цісни попереду не було автомобіля з охороною. Генерали їхали в першій машині і, таким чином, їм першим загрожувала небезпека. 2. Охорона генерала Свєрчевського не була організована і ніхто не знав, якими є його обов'язки в разі якоїсь непередбаченої ситуації. Вінен тут, в першу чергу, командир загону охорони, який повинен ретельно проінструктувати своїх людей, що кожен з них повинен робити у випадку небезпеки. (...) (...) д) начальник штабу 34 пп, перед від'їздом генерала з Лєска до Балігороду, голосно, при відкритих вікнах дзвонив в Балігород, щоб там підготувалися до приїзду генерала; (...) (...) е) ген. Свєрчевський здійснював подорож абсолютно відкрито і скрізь його урочисто зустрічали, а це значить, що цей факт, мабуть, також був відомий диверсантам; ф) в місці, в якому був організований напад, вже більше півроку не було жодних нападів. На цій підставі слід було б припустити, що напад не був випадковим; г) не можна виключити, що за генералом під час його подорожі стежили весь цей час диверсійні елементи реакційних груп з Центральної Польщі і теракт був ними організований саме на такому терені, де підозра буде обтяжувати українців. Вважаю своїм обов'язком вказати це припущення, щоб органи, які призначені для проведення детального розслідування, не припускали, що цей злочин вчинили українські фашисти, і тільки з-посеред них шукати винних» (Є. Місцло, стор. 83-84).

Б.п. о. Дарій Губ'як

(16.08.1974 - 25.06.2019)

Отець Дарій Губ'як народився 16.08.1974 року в Горлицях, виховувався в с. Лося. Закінчив Духовну семінарію в Люблінському католицькому університеті, прийняв свячення 6 червня 2010 р. Б. у Львові з рук Митрополита Львівського Владики Ігоря Возняка. У 2010-2011 був сотрудником у парафії Успіння Пресвятої Богородиці в Лігниці, від 2011 р. служив як адміністратор, а пізніше парох в парафіях в Стшельцах Красенських, Сквежині і Ґожові. Працював як катехит у Комплексі механічних шкіл у Ґожові.

Від молодих років був активним виховником на пластових таборах, а від 2012 р. капеланом Організації української молоді «Пласт». У 2013 р. завдяки його старанням закуплено для парафії в Ґожові каплицю, яка має бути призначена на храм для парафії УГКЦ св. Йосафата. З 2011 р. був капеланом в лікарні Ґожова. Помер 25 червня 2019 р. опісля прийняття тайни єлипомазання в присутності Владики Володимира Ющака, о. Євгена Сухого, о. Андрія Бунзили та дружини Ірини в приходстві в Ґожові.

Отцю Даркові Губяку

на прощання

Знаєш Дарку
Ми не докінчили бесіди
Про путь життя
Про прості справи
І про Господа Бога
І терпіння нашої
Держави

Дарку

Хтів єм Щобі повісти
Што в Лося
Гин над Ділами
Шлабан новий ставили
Але Ти о тім знаєш
Хтів єм іщи Іренці
Да што повісти
Але-м забив

Дарку

Ід гин в небеса
Спокійно
Шам болю не має
Хоц силдзи
Шечут мі з очи
Знам же сядеш
Щасливі у Господа боку
І визерай нас
Прийдеме гин
Де спокійно
Пливе час

До побачиня

Дарку

До позарани

Вічная Щобі Пам'ять

Олександр Маслей

Вічна Йому пам'ять!

ОЛ та Редакція «Ватри»
єднуються в болі з родиною Покійного.

-----●-----

і

ТЕКСТ МІЛЬКО ГОЙСАК

інфо за лем-часом

з циклю Лемківска хроніка

125 років тому гродився, а 45 років тому вмер (18.03.1894 - 6.11.1974) поет лосян Яків Дудра

50 років тому лемки України покликают до життя свій репрезентативний колектив (самодіяльну хорову капелу), гнески відому як Народний ансамбль пісні и танцю «Лемковина»

90 років життя обходить нар. 05 червня 1929 рока в Ждини пан Штефан Дзямба, патріот Лемківской Земли, який створив підвалини Ждиньской ватри, довголітній член ОЛ, суспільно-культурний діяч

90 років життя обходить нар. 19 липня 1929 рока в Климківці пан Іван Криницький, лемківський патріот, засновник і фундатор Лемківской освітньої фундації, суспільно-культурний діяч.

КВІТЕНЬ

17.04. Краків. Лемківська громада прощала св. п. мгр. Лідію Курилло. Похоронне Богослужіння відбулося в церкві св. Норберта при вул. Вісьльній. Покійну прощали тіж представники Об'єднання лемків. Тлінні останки складено в гробі на Раковицкім цмунтері.

ТРАВЕНЬ

09.05. Краків. Фондація св. Володимира Хрестителя Київської Русі організувала наукову конференцію на тему: Чому «треба було аж 1100 років», щоб папа-слов'янин св. Іван Павло II вчинив співпокровителями духовно неподільної Європи («двох легенів») Апостолів слов'ян святих Кирила і Мефодія – прекурсорів відправлення літургії на національних мовах у католицьких костелах у всьому світі після Другого Ватиканського собору (1962-1965) У 1150-річчя смерті в 869 р. св. Кирила співпокровителя київського Кирило-Мефодіївського братства у 1845-1846 роках. ОЛ представляли: голова ОЛ Ш.Клапик, з-к голови ОЛ В. Шлянта і член Головної управи ОЛ О.Маслей.

15.05. Варшава. Голова ОЛ Ш.Клапик і юридичний консультант П.Сокіл в Міністерстві середовища провадили бесіди, пов'язані з оцінкою стану реалізації видавання признаних власникам або спадкоємцям лісів і землі, якими господарюють Державні ліси, а забраного внаслідок вигнання, в тим домовленостей, підписаних з дирекцією генеральном ДЛ.

18-19.05. Ельблонг. Репрезентативний дитячо-молодіжний танцювальний ансамбль «Лемківський перстеник» успішно концертував на 53-ім Дитячим фестивалі української культури, на котрий приїхало більше півсотні молодих учасників з цілою Польщі.

25-26.05. Вільховець. В Празник св. Миколая з Мир Ликійських ОЛ організувало 29. Лемківський кermesh. В культурній програмі дводенного Свята виступили ансамблі зо Словаччини, Короснянщини, Сяніччини, Горличчини і Перемищини. ОЛ представляв з-к голови ОЛ В. Шлянта і з-к голови ОЛ Г. Суханич.

ЧЕРВЕНЬ

08.06. Гладішів. Репрезентативний дитячо-молодіжний фольклорний ансамбль «Лемківський перстеник» і Дітячий ансамбль «Терочка» представляли рідну лемківську культуру на пікніку Гладішівської школи.

14-16.06. Свидник. Союз русинів-українців Словаччини організував 65-те Свято культури русинів-українців Словаччини. ОЛ представля-

ли: з-к голови ОЛ В. Шлянта, з-к голови ОЛ Г. Суханич і скарбник ОЛ Ш. Лукачин.

16.06. Новиця. Місцевий гурток ОЛ разом з Товариством гр.-кат. молоді «Сарепта» організував артистичний пленер, котрий по 110 роках зас в'їже Антонича зо Львовом. 20.06. Новиця. Греко-католицькі отці Краківсько-Криницького деканату організували «Малу Сарепту» - інтеграційну зустріч діти і молоді при молитві і спорті.

22.06. Тшчянка. Греко-католицька парафія з Валча, до якої приналежать родини з Тшчянки, Музей Наднотецької Землі і Фондація Просвіта організували лемківський концерт „Заграйте мі гушлі, заграйте мі басы”.

В концерті виступили ансамблі: «Джерело» з Чернівців (Україна), «Черемха» з Валча і «Лемко-Товар» зі Стжелець Крайовських.

23.06. Кункова. Місцевий гурток ОЛ організував родинне, сусідське, приятельське, спіткання трьох поколінь - II Світовий З'їзд кунков'ян.

25.06. Гожів Влп. Упокоївся в Бозі лосян отець Дарко Губ'як, нар. 16 серпня 1974, парох для Стжелець Крайовських, Сквежина і Гожова Влп. Похований 2 липня 2019 рока в Лоси за участі 46 священослужителів УГКЦ. ОЛ представляли чисельні члени Головної управи ОЛ.

26.06. Краків. В порогах Педагогічного університету кандидатську дисертацію (doktorat) на тему: «Тотожність лемків на польській і словацькій стороні Карпат» захистила Анна Баняс, член Головної управи ОЛ, режисер програми Ждинської ватри, вчителька географії.

28.06. Свідніца. Стартував 21-ий Міжнародний фольклорний фестиваль «Світ під Кичером». Ансамблі світа вкажуть свою культуру перше на Заході, а пак – в Горах.

29.06. Брунари. Репрезентативний дитячо-молодіжний фольклорний ансамбль «Лемківський перстеник» представляв обряд лемківських кстин і народні танці на родинним пікніку.

ЛИПЕНЬ

05.07. Краків. Малопольський Воєвода, на два тижні до розпочаття, електронною поштою повідомив організатора єдної з векших літніх культурних подій в воєвідстві - юж 37-ой Лемківської ватри в Ждини, же не приймує почесного патронату над ньом. На тото рішення, без вказання причин, воєвода потребував штирі і пів місяця, попри особисте прохання і розмови керівництва ОЛ, а і численного припоминання справи.

07.07. Заменіце. Проходив Х Лемківський кermesh, вписаний в програму 21 єдиції Міжнародного фольклорного фестивалю «Світ під Кичером».

(мг)

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антоніука в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля і Олександра Курилів
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 19-21 липня 2019 р.
www.watrazdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць
ім. Б.І. Антоніука - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Антон Феціца, Краків - 100,-
Михайло Маркович, Новиця - 200,-

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ**

Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 3 zł. + 3,30 zł. поштової оплати в Польщі.
Річна передплата 4 x 3 zł. + 13,20 zł. (кошти пересилки) = 25,20 zł.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 zł.
Річна закордонна передплата 4 x 3 zł. + 52,00 zł. (кошти пересилки) = 64,00 zł.

Передплату замовляти за адресою Редакції.
Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:
Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje **ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW**
Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія Адам ВЕВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl

Василь ШЛЯНТА, Григорій СУХАНИЧ, Штефан КЛАПИК, Наталія ГЛАДИК, дизайн Еміль ГОЙСАК

Технічне оформлення „LEBO” Gorlice; Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

ТЕКСТ о.АРКАДІЙ ТРОХАНОВСЬКИЙ

Лемківський концерт в Тшцянці

У суботу 22 червня в міському парку в Тшцянці вперше відбувся лемківський концерт „Заграйте мі, гушлі, заграйте мі, баси”, який організували греко-католицька парафія з Валча (саме до неї належать родини з Тшцянки), Музей Наднотецької землі та фундація «Просвіта». На початку всіх гостей привітали Аджей Понятовські – працівник Музею Наднотецької землі та Марко Сирник – голова фундації «Просвіта». У концерті виступили ансамблі: «Джерело» з Чернівців (Україна), «Черемха» з Валча та «Лемко-Товар» зі Стшелец Краєнських. Зустріч з лемківською культурою тривала майже 3 години, а концерт дивилося понад 200 осіб. Усіх прибулих привітали також: мер Тшцянки Христофор Яворські та голова міської управи Адріян Галушка, який визнав, що його діди - це виселенці з Лемківщини, з Гладішова. Як і належить владі міста - пообіцяли, що за рік такий концерт відбудеться за підтримки міста. Треба сказати, що головним спонсором концерту була фундація «Просвіта», а також Музей з Тшцянки та греко-католицька парафія. В околиці Тшцянки в 1947 р. було виселено 1437 осіб, у більшості з Лемківщини. Це уже третя подія, яка відбулася за останні роки в цьому місті, а яка звертає увагу на лемківське середовище. Варто згадати, що в 2017 р. було організовано виставку, присвячену 70-м роковинам акції „Вісла”, а в 2018 р. виставку церковних мініатюр, автором яких є Михайло Вархіл з Лігниць. На завершення концерту о. Аркадій Трохановський по-лемківськи подякував усім та запросив на Свято лемківської культури до Ждині. Маю надію, що подібні концерти частіше будуть відбуватися в цьому місті та регіоні.

— • —

ТЕКСТ ГРИГОРІЙ СУХАНИЧ

Свидницьке свято – не лем на амфітеатрі

За нами 65 свято русинів-українців Словаччини, а повісти «по-народньому» – 65 фєстиваль во Свиднику. Били сьпиви і танці на головній сцені, промови запрошених гости, час би побесідувати і посьпівати зо знаємима і би погуляти до білого рана. Та било тіж інче свято «коло свята» – а на думці мам прецікавий програм, який зрихтували працівники музею української культури і фольклорни колективи в свидницьким скансені. Отож в суботу 15 червня шитки охочи могли взяти участь в події, яка я робочо іменує «святom нашого ремесла». Мав єм чест взяти участь в той події разом з моїма камаратами – Оксаном і Бартком, з якими спільні працюєме в Радіо Лемко. 15 червня наша робота била проста – камерувати, фотографувати, бити всядиль там де центр подій, єдним словом – документувати. Юж недовго кінцевий ефект нашої праці найдете на ютубовім каналі Lemko TV. Зачалося од походу шитких ансамблів на сцену під кузьном. Били сьпиви, гра на традиційних ін-

струментах, а навіт в походу загуляли неєдну карічку. На сцені кожний міг привязати до зеленої липи, символу єдності нашої громади, стрічку-басамуньку. Потім зачали зме ходити од хижи до хижи, тьмом люди, а медже нами дуже діти і молоді, особливо виріжнялися «Гавайчата» – діти зо села Гавай в народнім облєчєню. І добрі, бо головна ціль свята в скансені то вказати молодим як давно жили нашо предки, што і підчеркувалося на кожному кроці. По скансені провадила нас визначна руснацка сьпівачка Марія Мачошкова. В кожній хижи інчий ансамбль вказував даке ремесло. А чого там не годен бив найти! Било клепаня коси, прядія, біліня полотна, печєня традиційних перогів, праця з боденком, а навіт грає на традиційних пастирських інструментах – медже інчима на трємбіті, фуярі, сопільці, дзвінках і... траві. Я сам дізнав єм ся як легко робится домашня різанка – но, чесно бесідуючи легко виглядало тото коли при катутьці і ножіку стояла вправна гадзиня, тепер мушу даколи сам сприбувати. Хто не встигнув до Свидника – не старайтєся, юж в 2020 буде 66 свято-фєстиваль. А разом з ним і «святom нашого ремесла» в скансені!

Закінчення шкільного року Комплексу шкіл в Лігниці

Директор Анна Гаврильчак-Маланчак з діточками в урочистий ден

Гирміло, дудніло на сцені Вільхівецького кермешу

Художник Мирослав Гаврилец в лемківській космології

Кермеш Бог тя створ